

Çalıştayın Ana Teması (Çalıştayın Adı):

Bulaşıcı Olmayan Hastalıklarda **Sinirbilimin** Bugünü ve Geleceği

Genel Özet:

Tüm dünyada ve Ülkemizde ortalama yaşam süresinin giderek uzaması ile birlikte nörodejeneratif ve psikiyatrik hastalıkların görülme sıklıkları da artış göstermektedir. Bu hastalıklar hem hastaların hem de onlara bakmakla yükümlü yakınlarının yaşam kalitesini düşürmekle kalmayıp, ülke ekonomisine de önemli bir yük getirmektedir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler bu giderleri düşürebilmek için bu hastalıkların gelişiminde rol oynayan molekül ve mekanizmaların aydınlatılmasına yönelik temel ve klinik çalışmalara öncelik ve destek vermektedir. Ancak, Ülkemizde sinirbilim (neuroscience) alanında araştırma ve eğitim faaliyetleri yürüten kuruluşlar ve farklı bilim dallarındaki araştırmacılar arasında ciddi bir koordinasyon eksikliği mevcuttur. Ayrıca alt yapı imkanlarına ilişkin güncel bir envanter bulunmamaktadır ve mevcut imkanların ne kadar etkinlikle kullanıldığına ilişkin durum analizi yapılmamıştır. Bu çalıştayda, sinirbilim alanı ile ilgili ortak ve öncelikli sorunların tartışılarak, görüş birliğine varılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini içeren bir raporun hazırlanması amaçlanmıştır.

General Summary:

The incidence of neurodegenerative and psychiatric diseases increases in parallel with the uprising life expectancy in the world and in Turkey. These diseases not only reduce the quality of life of both patients and their dependents, but also pose a significant burden on the national economy.

Developed and developing countries give priority and support to basic and clinical studies for the elucidation of the molecules and mechanisms involved in the development of these diseases in order to reduce these expenses. However, there is a significant lack of coordination among institutions of our country and researchers from diverse disciplines in the field of neuroscience. In addition, there is no current inventory of infrastructure facilities and no current situation analysis has been made about the effectiveness of existing facilities. The aim of this workshop is to prepare a report on the common and high priority problems related to the field of neuroscience by discussing the solutions to the consensus problems.

Çalıştay Programı:

Çalıştay, 28 Ekim 2018 Pazar günü InterContinental İstanbul Oteli Taksim I Salonu'nda saat 09.00-13.00 arasında gerçekleşmiştir. Çalıştayın açılış konuşmasını Prof. Dr. Bayram Yılmaz yapmıştır. Prof. Yılmaz TÜSEB Genel Sekreteri olarak konuşmasına TÜSEB'in kuruluş aşamasından bugüne kadar kat ettiği mesafe konusunda katılımcıları bilgilendirerek başlamış ve TÜSEB bünyesinde kurulan Enstitüleri tanıttıktan sonra, Sinirbilim (Nörobilim) alanının Ülkemizdeki durumu hakkında genel bir değerlendirme yapmıştır. Daha sonra katılımcılardan kendilerini tanıtarak, kendi uzmanlık alanlarıyla ilişkili olarak karşılaştıkları en önemli sorunlar hakkında bilgi vermeleri istenmiş ve sinirbilim alanı ile ilgili ortak ve öncelikli sorunların belirlenmesi amacıyla tartışmaya geçilmiştir. Bu tartışmalar neticesinde görüş birliğine varılan sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin bir sunum hazırlanmıştır.

Moderatör:

Prof. Dr. Bayram Yılmaz (Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı)

Raportör:

Prof. Dr. Emel Ulupınar (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi)

Çalıştay Katılımcıları:

- Ağar Erdal, Prof. Dr., Türk Fizyolojik Bilimler Derneği, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
- Ayar Ahmet, Prof. Dr., Türk Nöroendokrinoloji Derneği, Karadeniz Teknik Üniversitesi
- Demirkaya Şeref, Prof. Dr., Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ankara
- Erdoğan Füsün Ferda, Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi
- Kutlu Selim, Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi
- Öztürk Şeref, Prof. Dr., Türk Nöroloji Derneği, Selçuk Üniversitesi
- Şengül Gülgün, Prof. Dr., Türk Anatomi Derneği, Ege Üniversitesi
- Tufan Ahmet Çevik, Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
- Ulupınar Emel, Prof. Dr., Türkiye Beyin Araştırmaları ve Sinirbilimleri Derneği, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Çalıştayda görüşülen ve tartışılan hususlar doğrultusunda hazırlanan kısa rapor aşağıdaki şekilde dikkatinize sunulmuştur:

Beyin ve ruh iyi hali; insanın genel sağlığını doğrudan veya dolaylı olarak etkilemesinin yanı sıra konuşma, öğrenme ve iletişim becerilerindeki belirleyiciliği nedeniyle, bireyin günlük yaşam kalitesinden, edineceği meslek ile hem kendi hem de mensubu olduğu toplumun ekonomik üretkenliğine kadar değişen geniş bir yelpazede, kritik bir öneme sahiptir.

Tüm dünyada olduğu gibi Ülkemizde de ortalama yaşam süresinin giderek uzaması ile birlikte kronik nörolojik ve psikiyatrik hastalıkların görülme sıklıklarında giderek artış gözlenmektedir. Bu hastalıklar arasında Alzheimer hastalığı ve diğer demans türleri, primer baş ağrısı, depresyon, epilepsi, inme, Parkinson hastalığı, multipl skleroz, dikkat eksikliği ve otizm spektrum bozukluğu, nöroimmunolojik hastalıklar, musküler distrofiler ve amiyotrofik lateral skleroz gibi pek çok hastalık sayılabilir.

Sinir sisteminde ilerleyici tarzda nöron kaybıyla seyreden kronik nörodejeneratif hastalıkların gelişiminde rol oynayan molekül ve mekanizmaların aydınlatılmasında son yıllarda kaydedilen ciddi gelişmelere rağmen, henüz kesin bir tedavi yöntemi mevcut değildir. Bu durum, toplumun büyük bir kısmını yakından ilgilendiren ve maliyeti oldukça yüksek, sosyoekonomik sorunlara yol açmaktadır. Benzer şekilde 60 yaş üzerinde ölüme neden olan hastalıklar arasında ikinci sırada yer alan inme sonrasında meydana gelen özürllülük de hem hastaların hem de hasta yakınlarının yaşam kalitesini düşüren bir diğer önemli sağlık sorunudur.

Türk Nöroloji Derneği'nin "2014-Beyin Yılı" tahmini verilerine göre Ülkemizde yaklaşık olarak;

- 1.000.000 inme hastası,
- 400.000 Alzheimer hastası (70 yaş üstü popülasyonda demans sıklığı: %20)
- 750.000 epilepsi (sara) hastası,
- 100.000 Parkinson hastası,
- 30.000 civarında da multipl skleroz (MS) hastası bulunmaktadır.

Yine primer baş ağrısı sendromları nüfusun %50'sini, migren %15'ini, depresyon %8-10'unu etkileyen bozukluklar arasında yer almaktadır.

Bu hastalıkların büyük bir bölümünün morbiditesi yüksektir, hasta ve hastanın sosyal çevresi ile birlikte değerlendirildiğinde sağlık gider hesaplamalarında maliyeti en hızlı yükselen hastalık gruplarının başında gelmektedir. Örneğin, demanslı bir hastanın yıllık maliyeti 1800-5000 USD olarak bildirilmiştir. İngiltere Alzheimer Araştırmaları Cemiyetinin verilerine göre 2018 yılında, demans hastalığının küresel ölçekteki maliyetinin 1 trilyon dolar civarında olduğu ve bu rakamın 2030 yılı itibarıyla 2 trilyon dolara ulaşacağı öngörülmektedir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler bu giderleri düşürebilmek için bu hastalıklara yönelik temel ve klinik çalışmalara öncelikle destek vermektedir. Bu çalışmalarda amaç nöronal hasara yol açan patolojik durumlarda, bireye en yüksek fonksiyonel bağımsızlık düzeyini sağlamak, yaşam kalitesini arttırmak ve uzun vadede kurumsal bakım ihtiyacını en aza indirmektedir. Ancak, Ülkemizde sinirbilim (neuroscience) alanında araştırma ve eğitim faaliyetleri yürüten kurum ve kuruluşlar arasında önemli bir koordinasyon eksikliği mevcuttur. Oysaki optimum beyin kapasitesi ve ruh sağlığı, insan yaşamına değer katan inovasyonlar yoluyla, bireyin kendi ve ait olduğu toplumların gelişmişlik düzeyi ve uluslararası rekabet gücü için kritiktir.

Bu çalıştayda, sinirbilim alanında Ülkemizde karşılaşılan en önemli sorunlar tartışılarak bir durum tespiti yapılması ve bu sorunların üstesinden gelebilmek için ne gibi çözüm önerileri geliştirilebileceği üzerine oldukça verimli bir tartışma ortamı yaratılmış ve aşağıda maddelenen hususlar hakkında görüş birliğine varılmıştır.

Sinirbilimleri Alanına İlişkin Sorunlar:

1. Sinirbilimleri gerek temel tıp bilimleri ve klinik bilimler, gerekse mühendislik ve yaşam bilimleri alanlarında farklı bilim dallarından araştırmacılara hitap etmektedir. Bu durum hem eğitim hem de araştırmalar açısından entegrasyonu güçleştirmektedir.
2. Ülkemizin bu alandaki önceliklerine yönelik stratejiler kararlı ve sürdürülebilir nitelikte değildir.

3. Alt yapı imkanlarına ilişkin güncel bir envanter bulunmamaktadır. Ayrıca mevcut imkanların ne kadar etkinlikle kullanıldığına ilişkin durum analizi yapılmamıştır.
4. Nitelikli AR-GE ve ÜR-GE çalışması yapacak donanıma sahip araştırmacı sayısı yetersizdir.
5. Bu alanda yetişmiş bilim insanlarının da istihdamı sağlanamamaktadır. Bu yetişmiş bilim insanlarının tersine beyin göçü politikaları ile Ülkemize geri kazanımını sağlayacak ve özendirecek tedbirler yetersizdir.
6. Sinirbilimleri alanında temel ve klinik araştırmacıları bir araya getirecek araştırma ve ortak çalışma platformları yetersizdir.
7. Ülkemizde maalesef güvenilir bir nöro-epidemiyolojik ve psiko-epidemiyolojik veri bulunmamaktadır. TÜBİTAK, Kalkınma Bakanlığı gibi fon desteği sağlayan kurumlar bu tarz epidemiyolojik çalışmalara destek vermemektedir.

Çözüm Önerileri:

1. Ülkemizde sinirbilim alanına ilişkin önümüzdeki 10 yıl içerisinde yürütülecek çalışma ve araştırmalara ilişkin öncelikli bilimsel politikaları belirlemek
2. Bu alanda çalışmalar yapan bilim insanları ve kurumları arasında koordinasyon sağlamak
3. Ülkemizde beyin araştırmaları konusunda çalışan bilim insanlarının multidisipliner olarak çalışmasını kolaylaştıracak ekiplerin oluşturulmasını sağlamak
4. Alt yapı imkanlarının ortaklaşa kullanımına aracılık etmek
5. Araştırmacılara, stratejik ve öncelikli alanlardaki projeler için fon destekleri ve bireysel burs imkanları sağlamak
6. Ulusal ve uluslararası alanda projeler yürütülmesi için teknik destek sağlamak, proje eğitim kursları ve benzeri etkinlikler düzenlemek
7. Yurt dışında sinirbilim alanında yetişmiş bilim insanlarının Ülkemizdeki eğitim kurumlarına geri kazandırmak için gereken mevzuat düzenlemelerini yapmak ve bu kişilerle ortak çalışmalar yapılabilmesine imkân sağlayan teşvik etmek

Klinik Çalışmalara Yönelik Çözüm Önerileri

1. Nörolojik ve psikiyatrik hastalıklar ile ilgili olarak epidemiyolojik veri tabanı oluşturmak ve mevcut durumun analizini yaparak “Türkiye Nörolojik ve Psikiyatrik Hastalıklar Haritası”nın hazırlanmasına katkıda bulunmak
2. İlgili klinik alanlarda yürütülen uzmanlık tezlerine mali ve teknik destek sağlamak
3. Farklı kurumlarda sinirbilim alanında uygulama, eğitim ve araştırma merkezlerinin oluşumuna destek sağlamak
4. Başarılı bilim insanlarını teşvik etmek
5. Yurtiçinde ve yurtdışında yüksek öğretim, kamu, sanayi ve bilimsel kuruluşlar ile işbirliği yapılmasına aracılık etmek
6. Düzenli çalıştaylar, eğitim ve sertifikasyon programları organize etmek

Sonuç:

Yukarıda sayılan tüm bu gerekçeler dolayısıyla, beynin gelişim sürecinden yaşamın son evrelerine kadar maruz kaldığı risk ve hastalıklarının yönetimi konusunda, evrensel yaklaşımla, Ülkemiz için çözüm sunacak bütün kaynakları (ilgili disiplinlerden bilim insanı, teknik ve ekonomik kaynaklar dahil) etkin olarak yönetecek ve çatısı altına toplayacak bir yapı olarak; **TÜSEB** bünyesinde bir “**Ulusal Sinirbilim Enstitüsü**” kurulmasına ihtiyaç olduğu ortak kanaatine varılmıştır.

Böyle bir kurumun teşkil edilmesi Ülkemizin 2023 projeksiyonları arasında yer alan; “**Bilim insanı potansiyelinin nitelik ve nicelik yönünden çok daha ileri düzeye ulaştırılması**” hedefi ile de son derece uyumludur.

Saygılarımızla.

